

RAYMOND QUENEAU

Zazie în metrou

Traducere și pseudopostfață
de Laszlo Alexandru

PARALELA 45

Colecție inițiată de Gheorghe Crăciun.

Editor: Călin Vlășie

Redactor: Christian Crăciun

Machetare & tehnoredactare: ART CREATIV

Coperta colecției: Andrei Mănescu

Prepress: Viorel Mihart

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

QUENEAU, RAYMOND

Zazie în metrou / Raymond Queneau ; trad. și postf.
de Laszlo Alexandru. - Ed. a 2-a. - Pitești : Paralela 45, 2008
ISBN 978-973-47-0560-3

I. Laszlo, Alexandru (trad.; postf.)

821.133.1-31=135.1

Raymond Queneau

Zazie dans le métro

Copyright © Éditions Gallimard, Paris, 1959

Copyright © Editura Paralela 45, 2008, pentru prezenta traducere

I

Dundeputeaşa, se întrebă Gabriel enervat. Nu să poate, ăştia nu se spală niciodată. La ziar zice că nici unşpe la sută din locuinţele Parisului n-au baie, eu nu mă mir, da poţi să te speli şi fără. La lumea din jurul meu nu-i vine peste mână. Pă de altă parte, nu-i mişto să stai între ăi mai soioşi din Paris. N-are sens. S-au strîns aici din întâmplare. Nu poţi presupune că oamenii care aşteaptă la gara Austerlitz duhnesc mai rău decît cei care aşteaptă la gara Lyon. Nu, zău, n-are sens. Totuşi, ce putoare.

Gabriel îşi extirpă din mîneacă o batistă de mătase mov şi îşi tamponă cu ea nările.

— Ce naiba pute aşa? zise o femeie cu voce tare.

Nu se gîdea la ea zicînd asta, nu era egoistă, ea se referea la parfumul care emana de la domnu de-alături.

— Asta, duđuie, răspunse Gabriel, la care-i funcţiona ambreiajul, îi „Gură de Canal“, parfum din gama „Fior“.

— N-ar trebui permis să infecteze cineva lumea în halu ăsta, continuă tipa sigură de dreptatea ei.

— Dacă înţeleg bine, mătuşico, îţi închipui că parfumul tău natural îi mai ca lumea decît apa de tranşafiri. Ei bine, te-nşeli, mătuşico, te-nşeli.

— L-auzi? zise femeia cătră un sfrijit de lîngă ea, probabil ăla de avea dreptu s-o călărească în mod legal. L-auzi cum mă jigneşte, porcoiu ăsta?

Sfrijitu examină gabaritu lu Gabriel și-și zise ăsta-i barosan, da barosaniî îs de treabă, nu profită niciodată de puterea pe care-o au, ar fi laș din partea lor. Răcni împieptoșat:

— Tu puți, mă gorilă.

Gabriel suspină. Iar să facă apel la violență. Îl scîrbea obligația asta. De la prima demaimușizare, tot așa a fost. Da mă rog, dacă trebe trebe. Nu era vina lui, a lui Gabriel, că ăia sfrijiții calcă mereu lumea pă bătături. Să-i mai dea totuși o șansă țințarului.

— Ia mai zi o dată, spuse Gabriel.

Cam mirat că solidul îi răspunde, slăbănogu apucă să-și termine replica următoare:

— Ce să mai zic?

Îi pica bine slăbănogului formula găsită. Numa că dulapu cu oglinzi insista: se aplecă pentru a-i profera acest pentasilab monofazat:

— Ceazismainaint...

Pe slăbănog îl prinse frica. Venise vremea, era momentul să-și înalțe un scut verbal. Primul pe care-l găsi a fost un alexandrin:

— Dar eu nu vă permit ca să mă tutuiți.

— Căcăciosule, replică simplu Gabriel.

Și-și ridică brațul de parc-ar fi vrut să-i tragă un dos de labă interlocutorului său. Fără să insiste, acesta căzu singur pe jos, printre picioarele oamenilor. Abia își mai stăpînea lacrimile. Din fericire, iată și trenu intrînd în gară, ceea ce schimbă peisajul. Mulțimea parfumată își îndreaptă numeroasele priviri către noii veniți care încep să se perinde, oamenii de afaceri sînt în frunte, cu pasul grăbit, cu mapele sub braț ca unic bagaj și cu aerul că ei știu să călătorească mai bine ca oricine.

Gabriel privește în depărtare; ele trebuie să fie pe la coadă, femeile sînt mereu pe la coadă; dar nu, o puștoaică se și agață de el:

— Ios Zazie, păpariu că tu ești unchimeu Gabriel.

— Eu sînt ăla, răspunde Gabriel șlefuindu-și tonul. Da, sînt unchiul tău.

Mucoasa se amuză. Gabriel, zîmbind politicos, o prinde în brațe, o transportă la nivelul buzelor sale, o pupă, ea îl pupă, o coboară la loc.

— Nu miroși grozav, zice fata.

— A „Gură de Canal“, parfum din gama „Fior“, explică uriașul.

— O să-mi pui și mie un pic după ureche?

— E parfum bărbătesc.

— Asta-i obiectul, zice Jeanne Găoază apărînd în sfișit. Tu ai vrut să ai grijă de ea, ei bine, uite-o.

— În regulă, zice Gabriel.

— Pot avea încredere în tine? Auzi, nu vreau să se lase violată de toată familia.

— Dar, mămico, știi bine că data trecută ai picat la țanc.

— Oricum, zice Jeanne Găoază, nu vreau să se mai repete.

— Poți fi liniștită, zice Gabriel.

— Bine. Atunci ne întîlnim aici poimîine la trenul de șase șaizeci.

— Pe peronul de plecare, zice Gabriel.

— Judeci, zice Jeanne Găoază, care nu fusese atentă.

Apropo, nevastă-ta ce mai face?

— Mulțumesc. Nu ne faci o vizită?

— N-am vreme.

— Așa-i cînd are un tip, zice Zazie, familia nu mai contează pentru ea.

— Te pup, draga mea. Te pup, Gaby.

Se cară.

Zazie comentează evenimentele:

— E lulea.

Gabriel ridică din umeri. Nu zice nimic. Înhață valizoiul lui Zazie.

Acum zice el ceva.

— Să mergem, zice.

Și țîșnește, zvîrlind în dreapta și stînga tot ce se găsește pe traiectoria sa. Zazie galopează în urmă.

— Unchiule, strigă ea, luăm metrourl?

— Nu.

— Cum adică, nu?

S-a oprit. Frînează și Gabriel, se întoarce, pune jos valizoiul și începe să ieseplce.

— Păi da: nu. Azi n-ai cum. Îi grevă.

— Îi grevă.

— Păi da: îi grevă. Metrourl, acest mijloc de transport eminent parizian, a adormit sub pământ, căci muncitorii cu compostorul au încetat orice activitate.

— Vai, ticăloșii, strigă Zazie, vai, boii. Să-mi facă mie asta.

— Nu numai ție îți fac asta, zice Gabriel perfect obiectiv.

— Mi se filfîie. Asta nu-nseamnă că nu mă dă peste cap și pe mine, care eram așa de bucuroasă, de mulțumită și tot restu la gîndu c-o să mi-o plimb îmetro. De-acuma, plimb ursu, fi-le-ar mutra.

— Fă-ți și tu o idee, zice Gabriel ale cărui afirmații se nuanțau uneori cu un tomism ușor kantian.

Și, trecînd pe planul cosubiectivității, adăugă:

— Și p-ormă că tre s-o luăm la picior: Charles așteaptă.

— Ofl chestia asta o știu, iesclamă Zazie furioasă, am citit-o în Memoriile generalului Vermot.

— Nici vorbă, zice Gabriel, nici vorbă, Charles i-un amic și are un taxi. Mi l-am închiriat pentru noi, din cauza grevei. Ai priceput? Hai.

Înhăță iar valizoiul c-o mîină și cu cealaltă o tîrî pe Zazie.

Charles chiar c-aștepta citind dintr-o foaie hebdomadară cronica inimilor însîngerate. Căuta, și încă de ani de zile, o bucățică bună de slănină cu carne, la care să-i poată cadorsi ălea patrușcinci de flori ale primăverii lui. Dar pe cele care se plîngeau în sensu ăsta la gazetă le găsea mereu ori prea proaste, ori prea fudule. Perfide sau viclene. Adulmeca paiul printre bîrnele

V

Tipu tăcu și Zazie își reluă discursu în felu următor:

— Tăticu era deci singur acasă, aștepta de unu singur, nu aștepta nimic special, aștepta totuși și era singur singurel, sau mai degrabă se credea singur, stai puțin, o să-nțelegi. Deci eu mă întorc acasă, tre să spun că era întuneric ca naiba, tăticu începe deci să mă pupe ceea ce era normal fiindcă era tăticu, dar iată că se apucă să mă pipăie porcos, atunci eu zic ei nu pen că înțelegeam unde vrea sajungă ticălosu, da când zic ei nu asta niciodată, el sare la ușă și o-ncuie și bagă cheia-n buzunar și-și învîrte ochii făcînd vai vai vai fix ca la cinema, era țais. Te-ncep eu acuma, declama, te-ncep eu acuma, îi și curgeau balele un pic când profera amenințările astea murdare și pîn la urmă a sărit la mine. Nu mi-a fost greu să mă dau la o parte. Fincă era criță, își bușește mecla dă parchet. Să scoală. Ncepe iar să mă fugărească, pe scurt, o adevărată coridă. Și iată că pîn la urmă mă prinde. Și iar mă pipăie porcos. Dar, în clipa aia, ușa se deschide încetișor, că trebe să-ți spun că mămica îi zisese așa, eu plec, mă duc să cumpăr spaghete și costiță, da nu era adevărat, voia numa să-l fenteze, se pitise în spălătorie unde chiar că își dosise toporu și venise înapoi pîș pîș și normal că avea la ea legătura de chei. Îi umbla mintea, ai?

— Păi da, zice tipu.

— Deci vasăzică deschide ușa-ncetișor și intră liniștită, tătucu se gîndea la alceva, vai de capu lui, nu era atent, ce mai, și așa s-a pomenit cu bostanu crăpat. Trebe să recunosc, mămica sărise nițel peste cal. Nu era frumos de văzut. Ba de-a dreptul scîrbos. Chiar că putea să-mi dea complexe. Și așa a fost achitată. Degeaba am avut grijă să spun că Georges îi dăduse toporul, n-a avut importanță, au zis că dacă ai un bărbat care-i așa un ticălosordinar nu poți face decît un singur lucru, sălbelești. Ți-am zis c-au și felicitat-o. Culmea, nu crezi?

— Oamenii... zice tipu... (gest).

— După aia, a zbierat la mine, mi-a zis vacă-mpuțită, de ce naiba le-ai zis povestea cu toporu? Păi da, ce, i-am răspuns, nu era adevărat? Vacă-mpuțită, a repetat și voia să-mi ardă cîteva, în bucuria generală. Dar Georges a potolit-o și pormă era așa de mîndră c-au aplaudat-o oameni pe care nu-i cunoștea de nu se mai gîndea la alceva. Cel puțin o vreme, în orice caz.

— Și pormă? întrebă tipu.

— Păi pormă Georges s-a apucat să se țină după mine. Atunci mămica a zis așa că nu putea oricum să-i omoare pã toți, pîn la urmă și-ar face o reputație cam ciudată, atunci l-a dat dracului afară, s-a lipsit de gagiu' ei din cauza mea. Nu-i bine așa? Nu-i o mamă bună?

— Asta da, zise tipu împăciuitor.

— Numa că, nu de mult, și-a găsit un altu și asta a făcut-o să vină la Paris, fuge după el, iar pã mine, ca să nu mă lase singură pradă la toți satirii, și-s mulți, is mulți, m-a încredințat lu unchiu Gabriel. Se pare că la el nu tre să mă tem de nimic.

— Și de ce?

— Asta habar n-am. Am ajuns numa ieri și n-am apucat să-mi dau seama.

— Și cu ce se ocupă unchiu Gabriel?

— E paznic de noapte, nu se scoală niciodată mai repede de unu după prînz.

— Și tu ai întins-o pînă le mai soilea el.

— Așai.

— Și unde locuiești?

— Paici (gest).

— Și de ce plîngeai mai-nainte pe bancă?

Zazie nu răspunde. Începe s-o enerveze tipu.

— Te-ai rătăcit, ai?

Zazie ridică din umeri. Chiar că-i un ticălos.

— Ai putea să-mi spui adresa lu unchiu Gabriel?

Zazie își ține mari discursuri cu mica sa voce interioară: ei nu, nici chiar așa, ce-și închipuie, el și-a căutat-o, vede el ce pățește imediat.

Brusc, se ridică, pune mîna pe pachet și ușcheală! Se aruncă în mulțime, se strecoară printre oameni și dughene, o taie drept înainte în zigzag, apoi cotește scurt cînd la dreapta, cînd la stînga, fuge și pormă umblă, se grăbește și pormă încetinește, reia alergatu, face ocoluri și ocolșuri.

Se pregătea să rîdă de omuleț și de mutra pe care probabil c-o făcea cînd înțelese că se bucură prea repede. Cineva mergea alături de ea. Nu era nevoie să ridice ochii pentru a ști că era tipu, totuși îi ridică, nu se știe niciodată, poate era altu, dar nu, era tot ăla, nu părea să considere că se întîmplase ceva anormal, umbla așa, foarte liniștit.

Zazie nu zise nimic. Cu privirea în jos, egzamină împrejurimile. Ieșiseră din mulțime, se găseau acum pe o stradă de largime medie fregventată de oameni de treabă cu căpățîni de dobitoci, tați de familie, pensionari, femei cinstite care-și plimbau plozii, un public de aur, ce mai. Ca pe tavă, își zise Zazie cu mica ei voce interioară. Își trase respirația și deschise gura ca să lanseze strigătul de luptă: ajutor, satirul! Da nici tipu nu era prins cu undița. Smulgîndu-i pachetu cu răutate, începu s-o scuture proferînd energic următoarele cuvinte:

— Nu ți-i rușine, bagaboando, pe cînd eram cu spa-tele.

Pe urmă făcu apel la mulțimea care se strîngea:

— Ei! tîlhoața, iote cea vrut săm șparlească!

Și agita pachetu deasupra capului.

— O pereche dă blugi, zbiera el. O pereche dă blugi a vrut sămșparlească, mucoasa.

— Nenorocita, comentează o menajeră.

— Neam prost, zice alta.

— Ticăloasa, zice a treia, nimeni nu i-a zis ăsteia că propetatea-i lucru sfînt?

Tipu continua s-o ocărască pe puștoaică.

— Ei, dacă te duc la comisariat? Ai? La comisariatu dă poliție? Te-ar băga la-nchisoare. La-nchisoare. Și ai ajunge în fața tribunalului pentru minori. Casa de corecție, p-ormă. Căci ai fi condamnată. Condamnată la magsimum.

O doamnă din înalta societate care trecea din greșeală prin zonă în direcția unor bibelouri rare catadicsi să se oprească. Se interesă prin mulțime de cauza scandalului și cînd, nu fără greutate, a înțeleș, a vrut să facă apel la sentimentele de umanitate care eventual puteau să existe la acest individ bizar, care cu joben, mustăți negre și ochelari fumurii nu părea să atragă uimirea populației.

— Domle, îi zise ea, fie-ți milă de această fetiță. Nu ea e de vină pentru educația proastă pe care poate că a primit-o. Foamea a împins-o fără îndoială să comită acest gest urît, dar nu te supăra prea tare pe ea, am zis bine „prea“. Nu ți-a fost niciodată foame (liniște), domle?

— Mie, doamnă? răspunse tipu cu amărăciune (la cinema nu reușesc ăia mai bine, își zicea Zazie), mie? dacă mi-a fost foame? Dar eu sînt copil orfan de la Asistența publică, doamnă...

Mulțimea freamătă într-un murmur de compasiune. Tipu, profitînd de efectul produs, o despică, mulțimea,

X

Din cauza grevei funicularelor și a metroleelor, pe stradă se scurgea o cantitate sporită de diverse vehicule, în timp ce, de-a lungul trotuarelor, pietoni sau pietoane oboșiți sau nerăbdătoare făceau autostopul, bazându-și principiul reușitei pe solidaritatea neobișnuită pe care trebuiau s-o provoace printre fraieri greutatea situației.

Trouscaillon se propti și el pe marginea șoselei și, scoțind un fluier din buzunar, expedie câteva sunete sfîșietoare.

Mașinile care treceau își urmară drumul. Bicicliștii lăsară în urmă câteva strigăte vesele și plecară, lipsiți de griji, spre destinul lor. Două roți motorizate își crescură decibelitatea vacarmului și nu se opriră. De altfel, nu lor li se adresa Trouscaillon.

A fost o pauză. Fără-ndoială că o îmbulzeală radicală înghețase pe undeva toată circulația. Apoi, o mașină izolată și foarte banală își făcu apariția. Trouscaillon gînguri din fluier. De astă dată, vehiculul frînă.

— Ce-i? îl întrebă șoferul agresiv pe Trouscaillon care se apropia. N-am făcut nimic. Eu cunosc regulile de circulație. Nu le calc niciodată. Și am acte-n regulă. Așa că ce-i? Mai bine v-ați duce să dați drumu la metrou, decît să-i bateți la cap pe cetățenii cinstiți. Ce nu vă convine? Ce vă mai trebe?

Pleacă.

— Bravo Trouscaillon, strigă de departe Zazie, luîndu-și un aer foarte serios.

— Nu tre să-l umilești chiar așa, zice văduva Mouaque, o să-i tai avîntul.

— Am zis eu bine că-i bou.

— Nu ți se pare că-i frumușel?

— Adineauri, zise Zazie severă, îți plăcea de unchi-meu. Pe toți îi vrei?

O cascadă de sunete ascuțite le atrase din nou atenția asupra isprăvilor lui Trouzcaillon. Erau neglijabile. Îmbulzeala se destupase probabil pe undeva, un șuvoi de vehicule se scurgea încet prin fața polițaiului, dar fluierul lui pîrlit nu părea să impresioneze pe nimeni. Apoi iarăși, valul se subție, o nouă coagulare s-o fi produs în locul X.

O mașină foarte banală își făcu apariția. Trouzcaillon gînguri din fluier. Vehicolul se opri.

— Ce-i? îl întrebă conducătorul agresiv pe Trouzcaillon care se apropia. N-am făcut nimic. Am permis la mine. Nu calc niciodată regulile. Și am acten regulă. Așa că ce-i? Mai bine v-ați duce să dați drumu la metrou, decît să-i bateți la cap pe cetățenii cinstiți. Ce nu vă convine? Ei, futu-vă marocanii încă azi și mîine.

— Vai! făcu Trouzcaillon șocat.

Dar tipulașterso.

— Bravo Trouzcaillon, strigă Zazie în culmea entuziasmului în care înoată cu încîntare.

— Îmi place din ce în ce mai mult, zice văduva Mouaque cu jumătate de voce.

— Asta-i complet tăcănită, zice Zazie tot așa.

Trouzcaillon, lehămeșit, începea să se-ndoiască de virtutea uniformeii și a fluierului său. Se pregătea să scuture numitul obiect, pentru a scoate toată saliva pe care o revărsase în el, cînd o mașină foarte banală veni singură să se oprească în fața lui. O căpățînă depăși caroseria și pronunță următoarele cuvinte încurajatoare:

— Scuzați, domnu agent, n-ați putea să-mi indicați drumu ăl mai scurt cătră Sainte-Chapelle, această bijuterie a artei gotice?

— Ei bine, răspuse automat Trouzcaillon, iată. Tre s-o luați mai întâi la stînga ș-apoi pă urmă la dreapta

ș-apoi cînd ați ajuns într-o piațetă cu dimensiuni reduse, o luați p-a treia stradă la dreapta, apoi p-a doua la stînga, iarăși un pic la dreapta, de trei ori la stînga și în sfîrșit drept înainte vreo cînzășcinci dă metri. Firește, printre toate astea vor fi cîteva sensuri interzise, care nu vă vor ușura afacerea.

— N-o s-ajung în veci, zice șoferu. Io care-am venit de la Saint-Montron espre pîntru asta.

— Nu te descuraja, zice Trouzcaillon. Ce-ar fi să te conduc eu?

— Probabil c-aveți alte probleme de rezolvat.

— Să nu crezi asta. Îs liber k pasărea. Dar să faci bine să le vehiculezi și pă persoanele ăstea două (gest).

— Mie nu-mi pasă. Numa s-ajung înainte de ora închiderii.

— Pă cuvînt, zise văduva de departe, s-ar zice că a reușit să rechiziționeze o mașinuță.

Trouzcaillon trase un galop scurt în direcția lor și le zise fără eleganță:

— Mișcați-vă rapid! Tipu ne ia.

— Haide, zise văduva Mouaque, să-i prindem pă ghidnapări!

— Culmea, io uitasem de ăștia, zise Trouzcaillon.

— Poate ar fi mai bine să nu-i zicem de ei lu tipu, zise văduva cu diplomație.

— Deci așa, întrebă Zazie, ne duce la capela respectivă?

— Dar mișcați-vă odată!

Luînd-o fiecare pe Zazie de-un braț, Trouzcaillon și văduva Mouaque țîșniră spre rabla foarte banală în care o aruncară.

— Nu-mi place să fiu tratată așa, urla Zazie nebună de furie.

— Parc-ați fi niște kidnapări, zice sanctimontronezul în glumă.

— Este o simplă aparență, zice Troussaillon așezându-se lângă el. Putem pleca dacă vrei s-ajungem înainte de închidere.

Mașina demarează. Pentru a-i ajuta deplasarea, Troussaillon se apleca afară și fluiera cu frenezie. Asta avea oarece efect. Țărănoii erau încântați.

— Acum la stînga, ordonă Troussaillon.

Zazie făcea mutre.

— Ei, zise văduva Mouaque ipocrită, nu ești mulțumită că-l vezi iar pe unchi-tău?

— Curu unchiu, zise Zazie.

— Ia te uită, zise șoferul, da asta-i fata lui Jeanne Găoază. N-o recunoscusem, deghizată în băiat.

— O știi? întrebă văduva Mouaque indiferentă.

— Da cum, zise tipu.

Și se întoarce spre a completa identificarea, numai bine cît să izbească mașina din fața lui.

— Rahat, zise Troussaillon.

— Chiar că-i ea, zise sanctimontronezu.

— Eu una nu te cunosc, zise Zazie.

— Ce moaș-ta nu știi să conduci, zise bușitul coborât de la volan ca să schimbe cîteva înjurături țepene cu bușitorul său. Ei! da nici nu mă mir... un țărănoi... În loc să-ncurci lumea pă străzile Parisului, mai bine ți-ai vedea dă vacilemătiidăbou.

— Dar domle, zise văduva Mouaque, ne ții în loc cu cuvintele astea muștrătoare. Noi sîntem în misiune, la ordin! Mergem să eliberăm p-un ghidnapat!

— Cum, cum? zise sanctimontronezul, eu nu mă clintesc de-aici. N-am venit la Paris să mă joc de-a couboaiul.

— Dar matale? zise ălălalt șofer, adresîndu-se lui Troussaillon, ce mai aștepți ca să faci constatarea?

Cuprins

Zazie în metrou / 5

Pseudopostfață,
de Laszlo Alexandru / 175